

Statenvoorstel 49/13A

Voorgestelde behandeling

Statencommissie : Ecologie en Ruimte, 30 augustus 2013

PS-vergadering : 20 september 2013

Onderwerp

Beleid Ondergrond - visie op het benutten van de potenties in de ondergrond.

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

Samenvatting

De Brabantse ondergrond heeft veel verschillende potenties die het benutten waard zijn. Brabant staat voor een duurzaam gebruik van de ondergrond. De bevoegdheden voor de benutting van de ondergrond zijn verdeeld over de overheden (rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) en mede daardoor bestaan er twee leemten in het provinciale beleid voor de ondergrond. Eén leemte in beleid wordt ingevuld door de implementatie van de AMvB-bodemenergie. De andere leemte wordt ingevuld door het ontwikkelen van een visie voor de benutting van de potenties van de ondergrond, én door deze visie in te brengen in de Structuurvisie voor de Ondergrond van het Rijk.

Het voorstel

1. De voorgestelde provinciale visie en de voorkeursvolgorde voor benutting van potenties in de ondergrond vast te stellen,
2. Deze visie samen met het reguliere provinciale beleid voor de ondergrond en bovengrond door Gedeputeerde Staten in te laten brengen in de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) van het Rijk.

Aanleiding

Toename van activiteiten in de ondergrond en bevoegdheden van verschillende overheidsorganen maken duurzame benutting van potenties in de ondergrond complex. Dit heeft geleid tot de motie *'vreemd aan de orde van de dag Samenhangend beleid van de ondergrond'* van 11 mei 2012. Hierin is gevraagd een inventarisatie uit te voeren naar het beleid voor de ondergrond en de verdeling van verantwoordelijkheden in de ondergrond.

Deze inventarisatie heeft twee leemten in beleid aan het licht gebracht:

1. Onvoldoende afstemming tussen provinciaal- en gemeentelijk beleid met betrekking tot warmte-koude-opslagsystemen en bodemwarmtewisselaars. Dit in relatie tot het benutten van potenties

in de ondergrond voor energiedoelstellingen versus het beschermen van de grondwaterkwaliteit.

2. Onvoldoende afstemming tussen provinciaal- en rijksbeleid met betrekking tot activiteiten in de diepe ondergrond (bijvoorbeeld geothermie, schaliegas, CO₂ opslag, enz., waarvoor het Rijk bevoegd gezag is). Dit in relatie tot provinciale belangen zoals grond/drinkwater, leef- en vestigingsklimaat.

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

Op basis van de startnotitie 'Beleid voor de ondergrond' van 14 december 2012 is gevraagd deze leemten te vullen.

De lopende beleidstrajecten van het Rijk (wijzigingsbesluit Bodemenergie en Structuurvisie Ondergrond (STRONG)) worden bij de invulling van de leemten betrokken.

In de bijlage, de notitie 'Beleid Ondergrond; de leemten gevuld' dd. 18 juni 2013 is beschreven hoe de leemten ingevuld worden en wordt een overzicht gegeven van de potenties voor benutting van de ondergrond in Brabant en de verdeling van de bevoegdheden in de ondergrond tussen overheden.

Bevoegdheid

Gedeputeerde Staten voeren provinciaal beleid voor de ondergrond uit, daar waar de provincie bevoegd gezag is. Het Rijk is bevoegd gezag voor de benutting van potenties in de diepe ondergrond (dieper dan 100 m-mv voor delfstoffen en ondergrondse opslag en dieper dan 500 m-mv voor aardwarmte, in het kader van de Mijnbouwwet).

De provincie is geen bevoegd gezag voor de benutting van de diepe ondergrond maar vindt het wenselijk en neemt de vrijheid, om een integrale visie te ontwikkelen op de benutting van de ondergrond, omdat ingrepen in de diepe ondergrond bovengelegen provinciale belangen kunnen beïnvloeden. In dit kader ontwikkelen Gedeputeerde Staten aansluitend op het provinciale beleid een integrale visie op de benutting van de potenties in de ondergrond en leggen die aan Provinciale Staten ter besluitvorming voor

Besluitvorming leemte 1:

Door inwerkingtreding van de AMvB Bodemenergie op 1 juli 2013 krijgen provincie en gemeenten grip op toepassing van alle bodemenergiesystemen en op de ruimtelijke inpassing daarvan.

Provinciale beleidsaanpassingen worden meegenomen in de herziening van het Provinciaal Waterplan (PWP). Hiermee is beleidsafstemming tussen provincie en gemeenten een feit en is leemte 1 ingevuld.

Besluitvorming door Provinciale Staten over leemte 1 is daarmee niet (meer) aan de orde. Voor de herziening van het PWP wordt een startnotitie opgesteld die eveneens in de Commissie E&R besproken zal worden.

Besluitvorming leemte 2:

Om leemte 2 in te vullen is het noodzakelijk dat de provincie maximaal gebruik maakt van haar mogelijkheden invloed uit te oefenen op de ordening van de ondergrond door het Rijk. Het Rijk ontwikkelt een structuurvisie voor de ondergrond (STRONG). Maximale invloed hierop betekent dat het provinciale beleid- dat betrekking heeft op het gebruik van de ondergrond- samen met een integrale visie op benutting van potenties van de ondergrond ingebracht worden in het lopende STRONG-proces. De visie op de benutting van de potenties in de ondergrond wordt ter besluitvorming aan PS voorgelegd.

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

Onderdeel van het STRONG-proces is een herziening van de Mijnbouwwet. Via de IPO/DROW-lijn wordt erop aangedrongen het adviesrecht van provincies in deze wet te verbreden en versterken. Dit hoort bij de rol van Gedeputeerde Staten.

Doel

Door de twee bij de inventarisatie aan het licht gekomen leemten te vullen ontstaat een integrale visie op een duurzame benutting van de potenties in de ondergrond. Door het inbrengen van de visie voor de benutting van de ondergrond in STRONG oefent de provincie maximale invloed uit op de beleidsvorming voor de diepe ondergrond, waar zij niet bevoegd is. De visie op de benutting van de ondergrond geeft tevens invulling aan de provinciale adviesrol in het kader van de Mijnbouwwet.

Argumenten

1.1 Er is onvoldoende afstemming tussen provinciaal- en rijksbeleid met betrekking tot activiteiten in de diepe ondergrond.

Het Rijk is, op basis van de Mijnbouwwet, bevoegd gezag voor activiteiten in de diepe ondergrond. Activiteiten in de diepe ondergrond hebben altijd effect op de bovenliggende lagen en het bovengrondse ruimtegebruik en raken daarmee onderwerpen waar de provincie een verantwoordelijkheid voor heeft zoals de grondwaterkwaliteit en het leef- en vestigingsklimaat.

1.2 De provincie heeft nu de kans invloed uit te oefenen op ordening van de ondergrond door het Rijk.

De structuurvisie ondergrond (STRONG) van het Rijk wordt in nauwe samenwerking met medeoverheden en stakeholders ontwikkeld. Doel van STRONG is activiteiten in de ondergrond te ordenen, waardoor een integrale visie op de ondergrond ontstaat, waarin activiteiten in de ondergrond onderling en met de bovengrond wordt afgestemd. Dit proces biedt de provincie ruimte om een provinciale visie in te brengen over de gehele ondergrond. De provincie heeft op dit moment geen vastgestelde visie op benutten van potenties in de (diepe) ondergrond.

Visie op het benutten van potenties in de ondergrond

De visie van Brabant voor benutting van potenties in de ondergrond wordt bepaald door de volgende randvoorwaarden:

- uitvoering is schoon en veilig; (milieuhygiënisch en maatschappelijk verantwoorde risico's),
 - is ruimtelijke inpasbaar
- en de volgende richtinggevende principes¹ om duurzaam benutten van potenties in de ondergrond te borgen:

- Beschermen gaat boven benutten,
- hernieuwbare bronnen (grondwater, warmte) gaan boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen, permanente opslag),
- benutten van de ondergrond ten behoeve van duurzaamheidsdoelen gaat voor economisch gewin,
- tijdelijke opslag voor definitieve opslag.

Op basis van deze visie en de huidige kennis van de potenties in de ondergrond komen we tot de volgende voorkeursvolgorde, ('ladder') waarbij 1 volledig acceptabel en aanvaardbaar is en 10 volledig niet acceptabel en aanvaardbaar:

1. Beschermen (grondwater, natuur en landschap, archeologische, cultuurhistorische en aardkundige waarden, ect.),
2. Benutten grondwater als drinkwater
3. Benutten grondwater voor overige doelen (menselijke consumptie),
4. Benutten voor geothermie (warmtewinning),
5. Benutten voor ultra diepe geothermie (opwekking elektriciteit),
6. Benutten voor delfstoffenwinning (bv conventioneel olie en aardgas),
7. Benutten voor opslag gas (aardgas),
8. Benutten voor onconventionele delfstoffenwinning (bv. schaliegas),
9. Benutten voor opslag van afvalstoffen (bv CO₂, brijn ²),
10. Benutten voor opslag gevaarlijke afvalstoffen (bv radioactief afval).

In deze 'ladder' staan alle mogelijkheden voor benutting van potenties in de ondergrond in feite nog open. Uitzondering hierop is de benutting voor opslag van radioactief afval, hierover heeft PS een standpunt ingenomen³. Voor benutting van schaliegas geldt dat het onderzoek van het Rijk naar de risico's daarvan wordt afgewacht.

De 'ladder' draagt bij aan de onderhandelingspositie van de provincie indien het komt tot initiatieven in de diepe ondergrond in Noord-Brabant. De 'ladder' geeft richting aan wat de provincie onder randvoorwaarden acceptabel en aanvaardbaar vindt maar vereist per concreet initiatief maatwerk op locatieniveau.

¹ Afgeleid van duurzaamheidsagenda telos

² Brijn is afvalwater dat ontstaat bij het zuiveren van zilt water door omgekeerde osmose of ionenwisselaars. Na het zuiveren resteert water met een hoog gehalte aan zouten. Dit afvalwater wordt brijn genoemd.

³ In een motie spreekt PS zich uit tegen ondergrondse opslag van radioactief afval in Brabant.

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

2.1 Zonder inbreng in STRONG is invloed op de ordening van de ondergrond door het Rijk minimaal.

Gedeputeerde Staten brengen de beleidsdoelstellingen in het STRONG-proces in. Door ook de integrale visie over het benutten van potenties in de diepe ondergrond in te brengen in STRONG maakt de provincie maximaal gebruik van de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op ordening van de ondergrond door het rijk. Daarmee loopt Noord-Brabant gelijk op met andere provincies waardoor er geen vrijbrief ontstaat voor het Rijk om ordening van de ondergrond in Noord-Brabant alleen naar eigen inzicht te ontwikkelen.

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

Kanttekeningen

Het Rijk kan inbreng van de provincie in STRONG naast zich neerleggen.

Financiën

Niet van toepassing

Europese en internationale zaken

De Europese Unie heeft op het gebied van milieubescherming, volksgezondheid en interne markt uitgebreide wet- en regelgeving vastgesteld. Op vele punten raakt dit Gemeenschapsrecht aan het duurzaam gebruik van de (bodem en) ondergrond. Denk bijvoorbeeld aan mijnbouw, milieuaansprakelijkheid, MER, (nucleair) afvalbeheer en water met de Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn als belangrijke kaders.

Specifiek Europese wet-en regelgeving gericht op bescherming van de ondergrond is er echter (nog) niet. De in 2006 voorgestelde Kaderrichtlijn Bodem adresseert vooral onderwerpen met betrekking tot de bovengrond en ondiepe ondergrond: verontreinigde locaties, erosie, het verlies aan biodiversiteit, bodemdegradatie, verzilting, landverschuivingen, verwoestijning, verzuring en bodemafdekking. Bovendien ligt de behandeling van dit voorstel stil sinds december 2007. De reden hiervan is dat veel lidstaten, waaronder Nederland, stellen dat bodem een nationale aangelegenheid is die in problematiek, ordegrrootte en aanpak verschilt per lidstaat. Men bestrijdt de richtlijn op de onderdelen subsidiariteit, administratieve lasten en kosteneffectiviteit.

Planning

- Ontwerp-STRONG: eind 2013 gereed. Definitieve vaststelling door het Rijk is gepland in 2014.

Bijlagen

1. Notitie 'Beleid Ondergrond; De leemten gevuld', dd. 18 06 2013

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
de voorzitter

de secretaris,

Datum

18 juni 2013

Documentnummer

3432837

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. W.G.H.M. Rutten

Auteur: A. Visser - Grijp, AVisser@Brabant.nl
toestel (06) 1830 3258
Ecologie/Bureau Bodem